

УДК 81.25 : 37.09

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10\(16\)-192-202](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10(16)-192-202)

Мацера Ольга Анатоліївна старший викладач, Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, вул. Соборна, 87, м. Вінниця, 21050, тел. : (0432) 55-04-06, <https://orcid.org/0000-0001-7102-4497>

Ткачук Тетяна Іванівна кандидат філологічних наук, доцент, Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, вул. Соборна, 87, м. Вінниця, 21050, тел.: (0432) 55-04-06, <https://orcid.org/0000-0002-4223-269X>

Паславська Інга Болеславівна старший викладач, Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, вул. Соборна, 87, м. Вінниця, 21050, тел. : (0432) 55-04-06, <https://orcid.org/0000-0002-0410-0098>

ПЕРЕКЛАД ЯК ЗАСІБ ДЛЯ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: РОЛЬ МОВНИХ КОРПУСІВ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Анотація. Англійська мова, як мова міжнародного спілкування, здобула популярність і визнання як необхідний інструмент для успіху в різних галузях життя. У сучасному світі, де глобалізація і міжнародний обмін інформацією є неодмінною частиною нашого сьогодення, знання англійської мови відкриває безліч можливостей. Вона стає ключем до спілкування з людьми з різних точок світу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці, дає можливість доступу до світової інформації та новітніх досягнень у науці та технологіях.

У цій статті досліджується проблема навчання англійської мови та розглядається роль перекладу та лінгвістичних корпусів як ефективного засобу поліпшення мовних навичок. Процес навчання іноземних мов вимагає роботу з живими текстами та діалогами. У цьому контексті, лінгвістичні корпуси, як великі зібрання матеріалів у письмовій та усній формі, надають можливість вивчати мову в її реальному використанні та в залежності від контексту. Такий вид роботи допомагає покращити навички читання та аудіювання, а також розширює словниковий запас.

У статті встановлено роль перекладу як ефективного інструмента для навчання англійської мови та підкреслено важливість мовних корпусів та перекладацьких інструментів. Також визначено оптимальні сценарії для його інтеграції у навчання. Дослідження виявило, як саме переклад допомагає краще розуміти та опанувувати мовні структури, лексику та граматику англійської мови, сприяючи покращенню якості навчання та підвищенню рівня мовної компетенції студентів та учнів.

Враховуючи сучасний підхід до навчання, ця стаття відкриває шлях до ефективного вивчення англійської мови та досягнення успіху у світі, де знання цієї мови прокладає шлях до безлічі перспектив. Висвітлюючи важливість мовних корпусів та перекладацьких інструментів, стаття надає інструменти та методи, які допоможуть краще розібратися в англійській мові та розвинути мовні навички.

Ключові слова: англійська мова, переклад, мовні навички, словниковий запас, мовна компетенція, мовний контекст, культурне розуміння, навчання.

Matsera Olga Anatoliivna Senior Lecturer, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics, Soborna St., 87, Vinnytsia, 21050, tel.: (0432) 55-04-06, <https://orcid.org/0000-0001-7102-4497>

Tkachuk Tetiana Ivanivna PhD in Philology, Associate Professor, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics, Soborna St., 87, Vinnytsia, 21050, tel.: (0432) 55-04-06, orcid.org/0000-0002-4223-269X

Paslavska Inha Boleslavivna Senior Lecturer, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics, Soborna St., 87, Vinnytsia, 21050, tel.: (0432) 55-04-06, orcid.org/0000-0002-0410-0098

TRANSLATION AS A MEANS OF TEACHING ENGLISH: THE ROLE OF LANGUAGE CORPORA AND TRANSLATION TOOLS

Abstract. English, as a language of international communication, has gained popularity and recognition as an essential tool for success in various fields of life. Nowadays, in a world where globalization and international information exchange are an integral part of our lives, knowledge of English opens up many opportunities. It becomes the key to communicating with people from different parts of the world, helps to increase competitiveness in

the labor market, and provides access to global information and the latest achievements in science and technology.

This article explores the problem of teaching English and considers the role of translation and linguistic corpora as an effective means of improving language skills. The process of learning foreign languages requires working with live texts and dialogues. In this context, linguistic corpora, as large collections of written and spoken materials, provide an opportunity to learn a language in its real use and context. This type of work helps to improve reading and listening skills, as well as expanding vocabulary.

In this article, the role of translation as an effective tool for learning English is established and the importance of language corpora and translation tools is emphatically. In addition, the best scenarios for its integration into teaching are identified. The study has revealed how translation helps to better understand and master English language structures, vocabulary and grammar, contributing to the quality of learning and increasing the level of language competence of students and pupils.

Considering the modern approach to education, this article offers a guide to learning English effectively and succeeding in a world where knowledge of this language paves the way to a multitude of prospects. Highlighting the importance of language corpora and translation tools, the article provides tools and techniques that will help to understand English better and develop language skills.

Keywords: English language, translation, language skills, vocabulary, language competence, language context, cultural understanding, learning.

Постановка проблеми. В сучасному освітньому середовищі використання мовних корпусів та перекладачів є необхідною складовою навчання англійської мови. Ці інструменти відкривають перед студентами та учнями шлях для систематичного вивчення англійської мови, розвитку навичок розуміння різних її аспектів та покращення комунікативних здібностей. Проте, використання корпусів та перекладачів може супроводжуватися деякими проблемами.

Однією з яких є відсутність свідомого та структурованого використання мовних корпусів у навчанні. Багато студентів та учнів можуть бути недостатньо підготовлені до роботи з корпусами, не розуміючи, як визначити конкретні мовні явища для вивчення. Без правильної методики, студенти можуть не розуміти, як дістати з корпусів корисну інформацію, яка б допомогла їм зрозуміти значення слів та висловів у відповідних контекстах. Також важливо враховувати, що корпуси містять великий обсяг інформації, і невміле використання

може призвести до втрати часу та невиправданих зусиль.

Другою важливою проблемою є зловживання перекладачами під час навчання. Незалежно від їхньої користі, перекладачі можуть стати перепорою на шляху розвитку навичок самостійного розуміння та використання англійської мови.

Використання мовних корпусів та перекладачів у навчанні англійської мови є релевантною практикою, але вимагає ретельної підготовки та дотримання відповідної методології. Вирішення вищезазначених проблем може призвести до більш ефективного та продуктивного навчання англійської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження та публікації в галузі використання мовних корпусів та перекладачів свідчать про постійний інтерес до цієї теми та розвиток нових методологій. Вони вказують на розширення застосувань корпусів, зокрема для аналізу стилістичних та дискурсивних особливостей мови, і на важливість оптимізаційних підходів до навчання (Бублик І.Ф., Бук С. Н., Грабовий П., Bennett G. R., Bernardini S., Mair C., O'Keefe A.). Дослідження також підкреслюють, що важливо враховувати специфічні потреби студентів та розробляти підходи, які відповідають їхнім особистим цілям та рівню знань (Дідук-Ступ'як Г. І., Жуковська В.В., Колкунова В.В., Саєнко Н.С., Boulton A., Flowerdew J., Romer U.). Аналіз останніх публікацій свідчить про те, що ці методи залишаються актуальними і потребують подальшого вдосконалення та дослідження.

Мета статті полягає в аналізі ролі перекладу та мовних корпусів у поліпшенні мовних навичок при навчанні англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Мовні корпуси є неодмінною частиною сучасних засобів навчання англійської мови, завдяки своїй важливій ролі у розвитку мовних навичок. Це великі колекції текстів у письмовій та усній формі, що охоплюють різноманітні мовні структури та жанри, базуючись на реальних матеріалах, які використовують носії мови [1, С. 514]. Автентичність мовних корпусів допомагає студентам і учням ознайомитися з різноманітністю стилів, жанрів та варіантів мови, покращуючи їхні навички читання та аудіювання.

Мовні корпуси підкреслюють важливість граматики та лексики, надаючи можливість вивчати граматичні структури та розширювати словниковий запас через приклади та контексти з реальних текстів. Вони сприяють розвитку розуміння вимови та інтонації, а також допомагають адаптуватися до різноманітних мовних ситуацій [3, С. 48].

Існує безліч корпусів для вивчення англійської мови, кожен з яких має свої унікальні особливості та призначення, наприклад:

British National Corpus (BNC) є одним із найбільших корпусів британської англійської мови. Він містить текстовий матеріал, який охоплює різні жанри, від художньої літератури до газетних статей. BNC є джерелом реальних текстів, що дозволяє студентам та вчителям вивчати мовні структури та стилі вживання мови в британському національному варіанті [8, С. 140].

Corpus of Contemporary American English (COCA) – це корпус американського національного варіанту полінаціональної англійської мови, який містить тексти з різних джерел, включаючи новини, академічні статті, літературу та багато інше. Цей корпус дозволяє вивчати американську англійську в різних ситуаціях, розуміти її варіації та особливості.

Cambridge English Corpus містить тексти, які використовують для підготовки до міжнародних екзаменів, таких як IELTS та FCE. Цей корпус призначений для навчання та оцінювання мовних навичок і допомагає студентам готуватися до екзаменів з англійської мови [12, С. 327].

The Corpus of Historical American English (COHA) – це корпус американського національного варіанту полінаціональної англійської мови, що складається із текстів з різних історичних періодів, починаючи з 1810 року і до 2000. Цей корпус дозволяє вивчати еволюцію мови та спостерігати за змінами в лексиці та граматиці. COHA є цінним ресурсом для лінгвістів та істориків, оскільки він дозволяє проводити діахронічний аналіз англійської мови.

The Time Magazine Corpus містить тексти із видання Time Magazine та охоплює різні теми, від політики до культури. The Time Magazine Corpus дозволяє вивчати актуальні події та тенденції через призму англійської мови. Тексти з цього корпусу корисні для тих, хто цікавиться журналістикою та актуальними подіями у світі.

The Academic Word List (AWL) складається зі слів, які часто вживаються в академічних текстах. Він розроблений для покращення академічного письма та розуміння наукових статей. AWL є важливим ресурсом для студентів та учнів, які готуються до академічних екзаменів або вивчають англійську мову для наукових досліджень [14, С. 29].

The Oxford English Corpus містить текстовий матеріал із різних видань та жанрів, включаючи художню літературу, газети та академічні тексти. Він використовується для досліджень мовної різноманітності та вивчення сучасного стану англійської мови.

Під час навчання англійської мови, перекладацькі інструменти також відіграють значну роль у поліпшенні мовних навичок. Перекладацькі інструменти – це онлайн-перекладачі, словники та

програми для автоматичного перекладу. Існують численні вебсервіси та мобільні додатки, які надають можливість перекладу текстів з однієї мови на іншу [10, С. 40]. Ці інструменти легкодоступні й зручні для використання, що робить їх популярними серед учнів та студентів, наприклад:

DeepL – онлайн-перекладач, який використовує нейронні мережі та штучний інтелект. Це дозволяє програмі аналізувати тексти та перекладати їх з точністю, що вражає.

Duolingo, мобільний додаток, використовує групи вправ та тести для поліпшення рівня знання мови, включаючи завдання з перекладу. Duolingo відомий своєю ігровою атмосферою. Перекладачі зі спільноти Duolingo виправляють помилки та оцінюють переклади, що дозволяє студентам навчатися через таку практику.

Linguee – онлайн-словник та перекладач, який містить контекстні приклади перекладів, взяті з вже наявних текстів. Linguee корисний для вивчення вживання слів та фраз в реальних ситуаціях. Однак цей інструмент не надає власних вправ, він скоріше служить як ресурс для перевірки знань.

Babbel – це інтерактивний мобільний додаток для навчання мов. Він має спеціальні курси англійської мови та надає вправи, включаючи переклад текстів і вимову.

Використання перекладачів має свої переваги, зокрема допомагає зрозуміти значення слів та фраз, полегшує переклад текстів, а також розвиває навички читання та аудіювання. Вони є вельми корисними для розширення словникового запасу та розуміння мовних структур [6, С. 139].

Проте важливо пам'ятати, що перекладачі мають свої недоліки. Вони не завжди точно передають сенс та семантичне значення слів і фраз. Крім того, занадто часте використання перекладачів послаблює розвиток писемного мовлення. Тому важливо збалансувати використання перекладачів з іншими методами навчання, такими як активне спілкування та читання оригінальних текстів.

Використання мовних корпусів та перекладачів у навчанні англійської мови створює можливості для вдосконалення мовних навичок та розширення розуміння мови через практичний досвід та аналіз текстів. При використанні корпусів і перекладачів слід мати на увазі кілька важливих аспектів. Перш за все, це цілі вивчення, щоб зосередити зусилля на покращенні певних аспектів мови, таких як граматики, лексика, або навички читання і письма. Для поглиблення розуміння мови в різних контекстах корисно використовувати різноманітність джерел текстів із корпусів [2, С. 19]. Це допомагає

розвивати гнучкий стиль спілкування та адаптуватися до різних комунікативних ситуацій.

Вибір відповідних корпусів є першим важливим кроком у процесі навчання. Різні корпуси містять тексти з різних жанрів та стилів, тому важливо обирати ті, які найкраще відповідають конкретним навчальним цілям [9, С. 230]. Якщо викладач навчає академічній англійській мові або має за мету підготувати своїх студентів до мовного екзамену, він обере Academic Word List (AWL). Оскільки цей корпус містить академічні тексти, статті та наукові роботи та ідеально підходить до поставленого завдання. Якщо студентів цікавить історія англійської мови, і вони хочуть дізнатися більше про її еволюцію від колоніальних часів до сучасності, викладач обере Corpus of Historical American English (COHA). Цей корпус надасть йому можливість наочно продемонструвати зміни у мові та лексиці протягом століть.

Створення уроків та вправ на основі корпусів є наступним не менш важливим кроком. Завдання для читання та аудіювання, аналіз граматичних структур та лексики, а також дослідження стилів мовлення в реальних текстах можуть зробити навчання більш цікавим та ефективним [4, С. 109]. Це дозволяє студентам та учням систематично вивчати й вдосконалювати мову. Вчителі та викладачі можуть використовувати тексти з корпусів для створення завдань, які розвивають лексичний запас та розуміння граматичних структур [7, С. 143]. Такі завдання можуть бути налаштовані на різний рівень складності, щоб задовольняти потреби різних груп студентів та учнів в залежності від їх віку та підготовки

Наприклад, на уроці вчитель вирішив детально розібрати вживання артиклів «a», «an» і «the» в англійській мові. Спочатку він обирає доступний онлайн-корпус, що містить тексти різних видів, такі як новини, блоги, наукові статті та література. Потім вводить ключові слова «use of articles» у пошуковий рядок корпусу та отримує результати, які містять речення з вживанням артиклів. Далі, вчитель залучає учнів для аналізу контекстів, в яких використовуються «a», «an» і «the», та визначає ситуації, які вимагають вживання конкретних артиклів, та різницю між ними.

Після цього, учні використовують перекладач для обраних речень, щоб краще розуміти їхнє значення. Здобуті знання допомагають створити власні речення з артиклями та перевірити їх правильність за допомогою перекладача [16, С. 90]. Після такого заняття студенти мають можливість правильно використовувати вивчені правила в повсякденному житті та писати власні тексти, дотримуючись коректного вживання артиклів.

Розумне використання перекладачів полягає в тому, щоб бути обережним та свідомим при їхньому використанні. Перекладачі можуть бути корисними для перекладу окремих слів або фраз, але важливо пам'ятати, що їхнє використання не замінює активного вивчення мови.

Наприклад, учень намагається розібрати важкий науковий текст англійською мовою про генетику. В тексті зустрічаються терміни, які він ще не вивчав, такі як «genomic sequencing» і «allele frequencies». У цьому випадку використання перекладача допоможе учневі перекласти ці терміни та зрозуміти, про що йдеться в тексті.

Проте, важливо надавати підказки щодо розуміння мови без повного перекладу. Замість того, щоб перекладати весь текст дослівно, учень може спробувати спершу самостійно зрозуміти заголовки, ключові ідеї або контекст. Наприклад, він може використовувати перекладач лише для перекладу окремих невідомих слів, після чого спробувати зрозуміти, як ці слова вписуються в загальний зміст тексту [15, С. 270].

Розглянемо ситуацію, коли студент вивчає англійську мову та вирішив читати новини в оригіналі. Він обрав статтю про науковий прорив у галузі медицини. У цьому тексті виникає слово «breakthrough», яке студент раніше не зустрічав. Тому, спершу, він читає заголовок статті та ретельно розглядає фотографії, які супроводжують текст. Це допомагає йому отримати загальне уявлення про тему. Потім студент переходить до аналізу перших речень кожного абзацу статті, оскільки вони часто містять ключові ідеї та контекст [5, С. 16]. В процесі читання, він розуміє, що стаття розповідає про важливий науковий прорив в галузі медицини, що сприймається як щось революційне. На основі здобутої інформації, студент робить припущення, що слово «breakthrough» означає «прорив», оскільки це вписується в загальний зміст статті. Щоб підтвердити своє припущення, він використовує DeepL лише для слова «breakthrough». Він використовує перекладач як додатковий інструмент для підтвердження свого контекстного розуміння [13, С. 120]. Цей підхід допомагає студентові розвивати навички контекстного розуміння, підвищує його здатність аналізувати тексти та зменшує залежність від повного перекладу всього тексту.

Крім того, перекладачі можуть бути корисними для вивчення нової лексики та поповнення словника. Вивчаючи англійську мову, учень може зустріти нове слово або вираз під час читання, слухання аудіокниги чи перегляду фільму. В цьому контексті перекладач стає важливим інструментом для швидкого перекладу та розуміння значення

цих нових слів. Але важливо мати на увазі наступні моменти. Перш за все, після адекватного перекладу нового слова учень повинен негайно внести його до свого особистого словника. Цей словник може бути електронним або паперовим і містити слова, вирази, приклади речень та їх переклади [11, С. 166]. Запис нових слів допомагає учням систематизувати свої знання та легко звертатися до них в надалі. Перекладач слід використовувати як точку відліку для розуміння нових слів. Після отриманого перекладу, важливо подивитися, як саме це слово використовується в контексті речення або тексту. Це допомагає засвоїти слово не лише як окремих термін, але і як частину мовного середовища. Нові вивчені слова необхідно використовувати в практичних ситуаціях. Учень повинен включити їх у свою усну та письмову мову, створюючи власні речення та вирази. Це активне використання сприяє кращому запам'ятовуванню та впровадженню нових слів в мовлення.

Висновки. Розумне використання мовних корпусів та перекладачів у навчанні англійської мови є важливою складовою сучасного освітнього процесу. Ці інструменти можуть сприяти покращенню рівня володіння мовою та розширенню словникового запасу студентів та учнів, а також полегшувати розуміння текстів із реального життя.

Основний аспект використання мовних корпусів полягає в доступі до великої кількості аутентичних текстів, які охоплюють різні жанри, стилі та теми. Це дозволяє навчати мову в контексті реального використання та вирішувати конкретні мовні завдання. Мовні корпуси, такі як The Corpus of Historical American English (COHA) чи The Oxford English Corpus, надають можливість вивчати еволюцію мови та спостерігати за змінами в лексиці та граматиці. Вони допомагають розуміти, як мова розвивалася з плином часу.

Перекладачі, такі як DeepL, можуть бути корисними для розшифровки складних слів чи фраз, але важливо надавати студентам та учням підказки, які допоможуть їм зрозуміти сенс тексту, а не зводити переклад до простого замінування слів. Крім того, вони можуть бути використані для порівняння різних перекладів та вибору найбільш відповідного в контексті.

Найкращим підходом є поєднання використання мовних корпусів для розширення словникового запасу та розуміння мови в різних контекстах разом із перекладачами для подолання мовних труднощів. Цей підхід сприяє якісному навчанню англійської мови та підготовці студентів і учнів до викликів сучасного світу.

Література:

1. Бублик І.Ф. Застосування даних корпусної лінгвістики до навчання письмовому перекладу / І.Ф.Бублик // Сучасні суспільство в контексті гуманітарного знання. Вчені записки ХГУ "НУА" – 2013. – С. 513-518.
2. Бук С. Н. Учнівські корпуси в методиці викладання іноземної мови / С. Н. Бук // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2007. – Вип. 2. – С. 19-24.
3. Грабовий П. Використання ресурсів корпусної лінгвістики в процесі підготовки фахівця з англійської мови / П. Грабовий // Збірник наукових праць – Частина 1. – 2013. – С. 48-54.
4. Дідук-Ступ'як Г. І. Лінгводидактичні можливості корпусної лінгвістики / Г. І. Дідук-Ступ'як // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 2010. – № 1. – С. 105-109.
5. Жуковська В.В. Вступ до корпусної лінгвістики: навчальний посібник / В. В. Жуковська – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 142 с.
6. Колкунова В.В. Формування іншомовних навичок студентів-філологів у контексті корпусної лінгвістики / В.В. Колкунова // Філологічні науки. Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя – Книга 2 – 2016. – С. 138-141.
7. Саєнко Н.С. Корпусний підхід у навчанні іноземних мов у технічному університеті / Н.С. Саєнко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології – №1 (55). – 2016. – С. 142-151.
8. Bennett G. R. Using corpora in the language learning classroom: Corpus linguistics for teachers / G. R. Bennett – Ann Arbor: University of Michigan Press, 2010. – 144 p.
9. Bernardini S. Systematising serendipity: Proposals for concordancing large corpora with language learners / S. Bernardini // Rethinking language pedagogy from a corpus perspective – Frankfurt am Main: Peter Lang, 2001. – P. 225-234.
10. Boulton A. testing the limits of data-driven learning: Language proficiency and training / A. Boulton // ReCALL – Vol. 21(1) – 2009. – P. 37-51.
11. Breyer Y. My Concordancer: tailor-made software for language teachers and learners / Y. Breyer // Corpus Technology and Language Pedagogy – Frankfurt am Main: Peter Lang, 2006 – P. 157-176.
12. Flowerdew J. Corpora in language teaching / J. Flowerdew // The Handbook of Language Teaching – Oxford, UK: Wiley-Blackwell, 2009. – P. 327-350.
13. Mair C. Empowering non-native speakers: the hidden surplus value of corpora in continental English departments / C. Mair // Teaching and Learning by Doing Corpus Analysis. – Amsterdam & New York: Rodopi, 2002. – P. 119-130.
14. O'Keeffe A. From corpus to classroom: language use and language teaching / A. O'Keeffe, M. McCarthy, R. Carter. – Cambridge: Cambridge University Press, 2007. – 315 p.
15. O'Sullivan I. Enhancing a process-oriented approach to literacy and language learning: the role of corpus consultation literacy / I. O'Sullivan // ReCALL 19(3) – 2007. – P. 269-286.
16. Romer U. Corpus research and practice: What help do teachers need and what can we offer? / U. Romer // Corpora and Language Teaching. – Philadelphia: John Benjamins, 2009. – P.83-98.

References:

1. Bublyk, I.F. (2013). Zastosuvannia danykh korpusnoi linhvistyky do navchannia pysmovomu perekladu. Suchasne suspilstvo v konteksti humanitarnoho znannia: Vcheni zapysky KHNPU "NUA". S. 513– 518. [in Ukrainian]

2. Buk, S.N. (2007). Uchnivski korpusy v metodytsi vykladannia inozemnoi movy. Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi, 2, S. 19 – 24. [in Ukrainian]
3. Hrabovyi, P. (2013). Vykorystannia resursiv korpusnoi linhvistyky v protsesi pidhotovky fakhivtsia z anhliiskoi movy. Zbirnyk naukovykh prats, Chastyna 1, S. 48 – 54. [in Ukrainian]
4. Diduk-Stup'ak, H.I. (2010). Linhvodidaktychni mozhlyvosti korpusnoi linhvistyky. Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka, 1, S. 105 – 109. [in Ukrainian]
5. Zhukovska, V.V. (2013). Vstup do korpusnoi linhvistyky: navchalnyi posibnyk. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. [in Ukrainian]
6. Kolkunova, V.V. (2016). Formuvannia inshomovnykh navykiv studentiv-filolohiv u konteksti korpusnoi linhvistyky. Filolohichni nauky. Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia, Knyha 2, S. 138 – 141. [in Ukrainian]
7. Saienko, N.S. (2016). Korpusnyi pidkhid u navchanni inozemnykh mov u tekhnichnomu universyteti. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii, 1(55), S. 142 – 151. [in Ukrainian]
8. Bennett, G.R. (2010). Using corpora in the language learning classroom: Corpus linguistics for teachers. Ann Arbor: University of Michigan Press. [in English]
9. Bernardini, S. (2001). Systematising serendipity: Proposals for concordancing large corpora with language learners. In Rethinking language pedagogy from a corpus perspective. Frankfurt am Main: Peter Lang, 225 – 234. [in English]
10. Boulton, A. (2009). Testing the limits of data-driven learning: Language proficiency and training. ReCALL, 21(1), 37– 51. [in English]
11. Breyer, Y. (2006). My Concordancer: Tailor-made software for language teachers and learners. In Corpus Technology and Language Pedagogy. Frankfurt am Main: Peter Lang, 157– 176. [in English]
12. Flowerdew, J. (2009). Corpora in language teaching. In The Handbook of Language Teaching. Oxford, UK: Wiley-Blackwell, 327 – 350. [in English]
13. Mair, C. (2002). Empowering non-native speakers: The hidden surplus value of corpora in continental English departments. In Teaching and Learning by Doing Corpus Analysis. Amsterdam & New York: Rodopi, 119 – 130. [in English]
14. O'Keeffe, A., McCarthy, M., Carter, R. (2007). From corpus to classroom: Language use and language teaching. Cambridge: Cambridge University Press. [in English]
15. O'Sullivan, I. (2007). Enhancing a process-oriented approach to literacy and language learning: The role of corpus consultation literacy. ReCALL, 19(3), 269 – 286. [in English]
16. Romer, U. (2009). Corpus research and practice: What help do teachers need and what can we offer? In Corpora and Language Teaching. Philadelphia: John Benjamins, 83 – 98. [in English]